

NİZÂMÎ GENCEVÎ'DE MANEVÎ DEĞERLER

Dr. Lamiya MUSTAFAYEVA

Eskiyesi Yayınları: 163

NİZÂMÎ GENCEVÎ'DE MANEVÎ DEĞERLER

Dr. Lamiya MUSTAFAYEVA

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Nisan 2023

ISBN: 978-625-7673-76-1

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mahallesi Boyacılar Sokak No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

NİZÂMÎ GENCEVÎ'DE MANEVÎ DEĞERLER

Dr. Lamiya MUSTAFAYEVA

Ankara 2023

Dr. Lamiya MUSTAFAYEVA

Azərbaycan'ın Gence ilində doğdu. İlk, orta və lise öyrənimini Gence'de tamamladı. 2008 yılında kazandığı Azərbaycan Devlet Aqrar Üniversitesi Mühəndis Ekonomisi və Yönetimi İşletmə bölümünü 2012 yılında başarıyla bitirdi. 2013 yılında Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Anabilim dalında yüksek lisans eğitime başladı. 2016 yılında Montessori Eğitimi Sistemi ve İslam Eğitimi Sisteminin Karşılaştırılması konulu teziyle yüksek lisansını tamamladı. 2016 yılında aynı bölümde doktora eğitime başlayan Mustafayeva, 2022 yılında Nizami Gencevi Felsefesinde Manevi Değerler konulu tez çalışmasıyla doktor ünvanını aldı. Yazarın çeşitli bilimsel dergilerde yayınlanmış makaleleri bulunmaktadır.

*Canım Annem Abidə RZAYEVA'ya
ve
Rahmetli Ablam Lətafət MUSTAFAYEVA'nın
aziz ruhuna ithafen.....*

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	7
ÖN SÖZ	9
GİRİŞ	11
I. Araştırmanın Problemi	11
II. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi	13
III. Araştırmanın Yöntem ve Sınırlıkları	14

BİRİNCİ BÖLÜM

AZERBAYCAN'LI EDİP VE DÜŞÜNÜR NİZAMİ GENCEVİ	17
I. XII. Yüzyıl Nizami Döneminde Ülkenin Ekonomik ve Siyasi Durumu	17
II. Nizami Gencevi'nin Hayatı	21
A. Doğum Yeri ve Tarihi	21
B. Ailesi, Evliliği ve Çocukları	23
C. Eğitimi ve Din Anlayışı	25
D. Vefatı, Makberi ve Bugünkü Durumu	28
III. Eserleri	31
A. Sırlar Hazinesi	36
B. Hüsrev ve Şirin	37
C. Leyla ile Mecnun	40
D. Yedi Güzel	42
E. İskendername	44
IV. Nizami'nin Milliyeti ve Eserlerinin Dili	46
V. İlmi ve Edebi Şahsiyeti	50
VI. Dünya Edebiyatında Nizami, Etkilendiği ve Kendisinden Etkilenen Şahsiyetler	52
VII. Nizami'nin Tasavvufi Yönü	56
VIII. Nizami'nin Aşk Felsefesi	61
IX. Nizami'nin Hayat ve İnsana Dair Düşünceleri	67

İKİNCİ BÖLÜM

NİZAMÎ'NİN ESERLERİNDEKİ DİNİ VE MANEVÎ DEĞERLER -----	77
I. Dini Değerler-----	79
A. Tevhit İnancı-----	80
B. Peygamber İnancı-----	88
C. Ahiret İnancı-----	93
D. Gencevî'ye Göre Yaratılış ve Aşamaları-----	100
E. İbadet-----	108
F. Nizâmî'nin Dua Anlayışı-----	113
II. Manevi Değerler-----	116
A. Merhamet ve Şefkat-----	117
B. Adalet, Doğruluk ve Hak Gözetmek-----	121
C. İlimin ve Aklın Önemi-----	128
D. Kusurları Örtmek-----	132
E. Özveri-----	136
F. Hayâ ve İsmet-----	140
G. Sabır ve Şükür-----	145
H. Arkadaşlık-----	151
I. Sözün Gücü-----	156
J. Helal ve Haram-----	159
K. İyilik ve Yardımlaşma-----	164
L. Sorumluluk-----	169
III. Gencevi'ye Göre Sakınılması Gereken Özellikler-----	178
A. Hırs-----	179
B. Kibir-----	185
C. Haset-----	189
D. Yalan ve Hile-----	194
E. Öfke ve Kin-----	200
F. Zulüm ve Kötülük-----	204
G. Fitne-----	210
H. Önyargı-----	215
İ. Münafıklık-----	220
SONUÇ VE ÖNERİLER -----	225
KAYNAKLAR -----	233

ÖN SÖZ

Son yüzyılda ciddi kültürel değişim sonucu dünyevileşmeye yönelme değerler eğitimine ne kadar ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır. Sağlıklı bir toplum sağlıklı bir eğitim anlayışıyla mümkün olabilir. Bir toplumu şekillendirmek büyük ölçüde eğitimle mümkün olmaktadır. İncancımızı, kültürümüzü ve tarihimizi korumak ve gelecek nesillere aktarmak için eğitime, özellikle değerler eğitimine ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırma konusu olarak seçtiğimiz “Nizâmî Gencevî'nin Felsefesinde Manevi Değerler” isimli bu çalışmamız, Nizami'nin değerler eğitiminde öne çıkardığı konuların bireye kazandıracağı temel erdemlerin neler olduğunu ve bunların bireyin gelişiminde yine toplumsal sorunların çözümünde ne gibi rol oynadığını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Giriş ve iki bölümden oluşan çalışmanın giriş bölümünde araştırmanın problemleri, amacı ve önemi, yöntem ve sınırlıkları yer almıştır. Araştırmanın birinci bölümünde Nizâmî Gencevî'nin hayatı, eserleri, eğitim ve din anlayışı, ilmi ve edebi şahsiyeti, etkilendiği ve kendisini etkileyen düşünürler, hayata ve insana dair düşünceleri gibi konulara yer verilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde ise Nizami'nin eserlerinde yer verdiği dini ve manevi değerler, bu değerlere yüklediği anlamlar, sakınılmasını istediği davranışlar gibi konular incelemeye tabi tutulmuştur.

Araştırma süresince birçok kişilerin yardım ve desteklerine başvurulmuştur. Bu vesileyle çalışmamın planlanmasında, yürütülmesinde her türlü desteği gösteren, yapıcı eleştiri ve tecrübeleriyle araştırmamın bilimsel temeller ışığında şekillendirilmesini sağlayan danışman hocam Prof. Dr. Mehmet Akif Kılavuz'a şükranlarımı sunarım.

Araştırma sürecinde çalışmamla yakından ilgilenen ve katkı sağlayan çok kıymetli, Prof. Dr. Bilal Kemikli ve Prof. Dr.

Mehmet Emin Ay hocalarıma, ayrıca çalışmamızı okuyarak yönlendirme ve rehberlik etme konusundaki desteğini esirgemeyen Doç. Dr. Fatih Ramazan Süer hocama teşekkürü borç bilirim.

Son olarak, desteklerini her daim hissettiğim, verdiği emeklerle bugünlere ulaşmamı sağlayan rahmetli babamı saygıyla anıyor, onun yokluğunu hissettirmeyen, dualarının üzerinde gölge oluşturduğu canım anneme sonsuz şükranlarımı sunarım. Ayrıca çalışma süresince zorlandığım anlarda yönlendirerek destek olan eşim Dr. Öğr. Üyesi İslam Musayev’e teşekkürü bir borç bilirim.

Gayret bizden, Tevfik Allah’tandır.....

Lamiya MUSTAFAYEVA

Bursa 2023